

newsletter

Obnovené členství ČR v MMF – 20 let poté

Mojmír Hampl:
Obnovené členství
ČR v MMF – 20 let
poté

Václav Klaus:
Autoři CEPu o euru

Bronisław Wildstein:
O falešném pojetí
lidských práv

Petr Havel:
EU v pasti vlastní
unifikace

Libuše Benešová:
František Hrubín –
sto let od narození

Mojmír Hampl
viceguvernér České národní banky

Na 20. září letošního roku připadá dvacáté výročí okamžiku, kdy tehdejší Česká a Slovenská Federativní republika po komunistické „pauze“ obnovila členství v Mezinárodním měnovém fondu (MMF) a stala se v té době 152. členem tohoto klubu. Po rozpadu federace plynule přešlo členství na obě nástupnické země a obě jsou dodnes členy tzv. belgické konstituce, do níž tehdejší ČSFR vstupovala. Právě belgický výkonný ředitel tedy zastupuje Českou republiku a dalších devět zemí ve čtyřia dvacetičlenné Výkonné radě, která je exekutivním orgánem fondu.

Málokdo ví, že tato „naše“ konstituce je z hlediska počtu hlasů v MMF poměrně významná (jakkoli podíl ČR na počtu hlasů v celém MMF je jinak velmi malý). Z konstitucí reprezentujících více než jednu zemi je vůbec největší a celkově jen USA, Japonsko a Německo disponují větším počtem hlasů než konstituce belgická. Nicméně zmíněné tři velké země mají spolu s Francií a Velkou Británií tu historickou výsadu, že přímo a samy jmenují svého výkonného ředitele v MMF. S výjimkou těchto privilegovaných pěti všech zbylých devatenáct ředitelů prochází procesem volby.

Jen pro úplnost dodejme,

že dnes je členských zemí MMF již 186, a že v případě naší země se po roce 1990 ustavil a udržel model, kdy stát na nejvyšší úrovni v MMF zastupuje guvernér centrální banky. U mnoha jiných zemí tuto roli hraje možná logičtěji ministr financí jako člen vlády.

Poválečný produkt

Před dvaceti lety bylo a muselo být členství v Mezinárodním měnovém fondu (MMF) vnímáno jako jeden z mnoha kroků navracících naši zemi do normálu. MMF byl nepochybně jedním z těch světových klubů, u nichž samotné členství nejen symbolizuje, ale i fakticky znamená odříznutí od podiv-

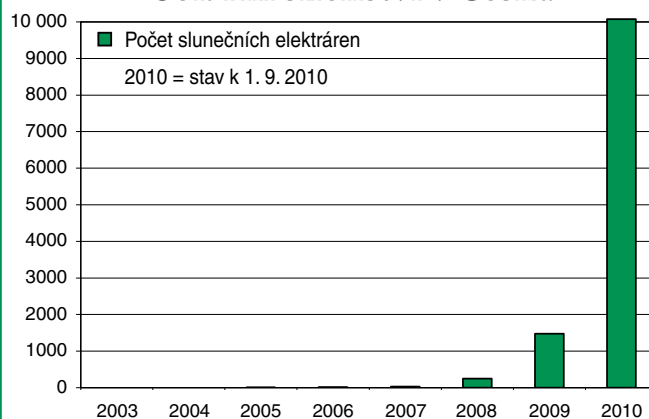
né minulosti. Nicméně nyní jsme naštěstí v jiné pozici. Jsme standardním a stabilizovaným členem klubu a jeho „akcionářem“, který do něj vložil svůj nemalý vklad.

MMF je agentem, kterého si najali akcionáři, aby pro ně cosi vykonával a dělal. Obrácení této vazby znamená, že agent (najatý manažer) se začne sám chovat jako neomezený pán a naopak úkoluje, peskuje a kárá své akcionáře.

Díky tomu, že ČR splatila své závazky vůči MMF už před šestnácti lety a od té doby od něj ničeho nežádala, bylo i přemýšlení o MMF relativně utlumené a málokdo jevil o problematiku fondu zvláštní zájem. Možná proto stojí za to se po dvaceti letech členství, byť z pozice malé země, začít více věnovat systémově

ZÁŘIJOVÝ GRAF CEPU

Solární šílenství v Česku

vým diskusím o budoucnosti, roli, řízení a vadách fondu. Ty totiž intenzivně probíhaly jak před rokem 1990, tak v posledních dvaceti letech, a budou pokračovat jistě i nadále, v souvislosti s finanční krizí spíše ještě intenzivněji. A k tomu stojí za to učinit několik poznámek, které téma nepochybně zdaleka nevyčerpávají.

Je zřejmé, že rozdělení kvót a tím hlasovacích práv v MMF je zásadně poplatné minulosti. MMF jako poválečný politický a ekonomický produkt samozřejmě přisoudil velká hlasovací a rozhodovací práva tehdejší mocnostem, které postupem času stále ztrácejí na hospodářském i politickém významu. To je typické například pro velké západní země EU. Dlouhodobé diskuse o silnějším zastoupení rychle rostoucích zemí zbytku světa v MMF se proto stalo téměř nevyhnutelným důsledkem „nesouladu reality MMF s realitou světa“. Je logické, že přizpůsobení MMF realitě světa se dnes nejvíce vzpírají ti, kteří by mohli nejvíce ze svého vlivu ztratit, tj. zejména velké země západní Evropy. Ty si skrze disproporční zastoupení v MMF udržují někdy optický, někdy faktický pocit, že mohou dál „řídít svět“.

Velké a malé země

Proto není překvapivé, že když se objeví například diskuse o jednotném zastoupení všech zemí EU či eurozóny v MMF či snížení počtu výkonných ředitelů fondu (na západoevropské země jich připadá celých 9 z 24!), najednou to unisono velké evropské země nechťejí, byť jindy by v EU integrovaly kdeco a kdekoho. Takové návrhy totiž ohrožují jejich národní zájmy ve světě. Mimochodem to, že tolik šéfů MMF v minulosti (i dnes to platí) pocházelo z celosvětového hlediska ze stále méně relevantní Francie, je dokladem výše uvedeného.

Velké země EU pak často nepokrytě tlačí celou EU do toho, aby mluvila v těchto věcech v MMF „jedním společným evropským hlasem“, rozumnějším hlasem těchto velkých zemí, což se také často

děje. Obdobně to platí pro otázky navyšování zdrojů MMF, který má pod ušlechtilou plachtou záchrany světa též zvýšit význam MMF a tedy i jeho největších akcionářů. Nejde přitom o nic menšího, než o rozsáhlé celosvětové přerozdělování zásob tvrdých měn od jedněch ke druhým, jakkoli velcí hráči v MMF musejí samozřejmě přispět víc.

Zatím málokdo šel tak daleko jako významná ekonomka Anne Schwartz (1998), která navrhla MMF pro neřešitelnost jeho mise rovnou zrušit.

Takové úvahy vždy podporuje též MMF sám, a proto poslední červencová iniciativa šéfa MMF Strausse-Kahna na další navyšování zdrojů nemůže překvapovat. Pro MMF více zdrojů znamená také více moci, příjmů, prestiže a více relevance ve světě. I proto je i u nás doma nutné se vždy i egoisticky ptát, co vlastně expanze MMF, navyšování zdrojů, rozšiřování palety půjček apod. přinese samotné ČR, která se na něm podílí. A „jednotný hlas EU“ nemusí být nutně tou nejlepší odpovědí na uvedené otázky.

Principal a agent

Zcela obecně MMF – jako definičně jakákoli jiná mezinárodní instituce – trpí neduhem, kterému opakovaně říká obrácení vazby principal – agent (či zmocnitel a zmocněnec). MMF je agentem, kterého si najali akcionáři, aby pro ně cosi vykonával a dělal. Obrácení této vazby znamená, že agent (najatý manažer) se začne sám chovat jako neomezený pán a naopak úkoluje, peskuje a kárá své akcionáře. Demokratická kontrola je, jak známo, obtížná i na úrovni jednotlivých zemí. Na nadnárodní úrovni bývá někdy dokonce téměř nemožná.

Posloužím paralelou s finanční krizí – bankéři by potvrdili, že už ocenit jednotlivou hypotéku může být komplikované. Zabalit řadu hypoték dohromady, proti nim vydat cenný papír a až ten pak ocenit, to může být

už jen poměrně nedůvěryhodná alchymie, jak ukázaly komplikace při oceňování tzv. CDO (collateralised debt obligation). Je-li demokratická kontrola jedné národní země srovnatelná s oceněním jednotlivé hypotéky, demokratická kontrola MMF je pak srovnatelná s oceněním CDO.

To nakonec vysvětluje, proč má MMF, který často ve svých programech požaduje transparentci dat a rozhodování u jednotlivých zemí, sám problémy s vlastní transparentností. A netvrdí to jen jeho mnozí akademičtí kritici, ale i těleso ke kontrole MMF přímo zřízené, tedy tzv. Nezávislý hodnotící úřad MMF (IEO). I v jeho zprávách se objevují konstatování, že výběr výkonných ředitelů i nejvyššího šéfa MMF zůstává nadále netransparentní, že průhlednost aktivit MMF neodpovídá nejlepší světové praxi, nebo že definování zodpovědnosti výkonných ředitelů zůstává významnou vadou v celém systému řízení.

Zdravá skepse

Otázkou na speciální text je pak to, jakou obecnou hospodářskou politiku má MMF prosazovat či doporučovat a zejména zda vůbec nějakou. Zda nemá skutečně jen v okamžiku potíží půjčit a chtít peníze zpět. Kritiku v této oblasti schytává MMF logicky ze všech stran. Na jedné straně od silně aktivistických a antiliberalních ekonomů typu Stiglitze (2003, 2004), na druhé straně od uměřených, jako je Meltzer (2009), kterým vadí naopak přílišný a špatně cílený aktivismus MMF. Zatím málokdo šel tak daleko jako významná ekonomka Anne Schwartz (1998), která navrhla MMF pro neřešitelnost jeho mise rovnou zrušit.

Pro osoby, které mají své pochyby o tom, zda se vůbec dá a hlavně má řídit svět z jednoho centra (mezi něž patří i autor tohoto textu), pak hlavní podmínku plnění mise MMF je, aby – když už jako keynesiánsko-whiteovská instituce spatřil světlo světa – neškodil. A nepůso-

bil občas komicky, jako když ve finanční krizi jeden rok doporučuje na základě minimálně sporných hypotéz o fiskálních multiplikátorech rozpočtovou expanzi, aby další rok ordinoval fiskální konsolidaci.

Hlavní podmínku plnění mise MMF je, aby – když už jako keynesiánsko-whiteovská instituce spatřil světlo světa – neškodil.

Zdravě kritický pohled na Mezinárodní měnový fond je přitom důležitý ne pro kritiku samu, ale proto, že Mezinárodní měnový fond je též naší institucí, která pracuje s penězi nás všech a kterou bychom jako její akcionář, byť s malým podílem, měli pozorně sledovat a její výkony hodnotit.

Literatura:

- An IMF for the 21st Century, An Address by Dominique Strauss-Kahn at Bretton Woods Committee Annual Meeting, Washington D.C., February 26, 2010. www.imf.org.*
Funding the Fund, The Economist, February 3, 2007.
Governance of the IMF – An Evaluation, Independent Evaluation Office of the IMF, 2008.
 Hampl, M.: *Look Who Needs Austerity Now: The Wall Street Journal*, July 16, 2007.
 Hampl, M.: *Advice for Western Europe: International Herald Tribune*, September 11, 2009.
 Kruger, A. D., Meltzer A. H., Kubarich R. M.: *Reforming the IMF: Is Bigger Better? And Who Should Get More Say?* Council on Foreign Relations, May 22, 2009.
 Meltzer, A. H.: *New Mandates for the IMF and World Bank: Cato Journal*, Vol. 25, No. 1, 2005.
Mission: Possible, The Economist, 11 April, 2009.
 Procházka, P., Sedláček, P.: *Mezinárodní měnový fond na rozcestí: Bankovníctví č. 10*, 2006.
 Schwartz, A.J.: *Time to Terminate the ESF and the IMF: Cato Foreign Policy Briefing*, No. 48, 1998.
 Stiglitz, J.: *Challenging the Washington Consensus: The Brown Journal of World Affairs*, Volume IX, Issue 2, 2003.
 Stiglitz, J.: *The Post „Washington Consensus“* IPD Working Paper: Columbia University 2004.
 Williamson, J.: *A Short History of the Washington Consensus and Suggestions for What to do Next: Finance & Development*, September 2003.
 www.cnb.cz

Autoři CEPu o euru*

Václav Klaus

Evropské integraci a evropské měnové unii se ekonomové CEPu (poněkud neobvyklý termín „ekonomové CEPu“ je snad trochu ambiciózní, ale v každém případě zcela volná a nezávazná „škatulka“ pro ekonomy, kteří s CEPem tak či onak spolupracují a jejichž texty jsme v minulosti nejednou publikovali) věnují už delší dobu. V posledních letech jsme i my vydávali celou řadu článků a knih, které se tohoto tématu přímo nebo nepřímě týkají. Patří k nim i jedna z vůbec prvních publikací CEPu, kterou byla téměř před deseti lety sbírka mých textů s názvem „Evropa pohledem politika, Evropa pohledem ekonomů“ (z roku 2001). Tématu eura byla v CEPu věnována i řada seminářů a z nich vzniklých sborníků (např.: Možnosti měnové politiky a příchod eura (duben 2002); Euro, statistika a deflace (květen 2003); Euro – dříve, nebo později? (březen 2007).

Diktát politiky nad ekonomikou

Letošní krize eura je dobrým důvodem se k tomuto tématu vrátit. A leccos si připomenout. Sestavený výběr textů ekonomů CEPu je naším aktuálním příspěvkem k tolik potřebné diskusi na toto téma. Ke svému nejnovějšímu textu k euru (který je také uveden v tomto sborníku, nechci přidávat nic nového, chci naopak citovat ze svého prvního souvisejšího textu na toto téma, se kterým jsem vystoupil v srpnu 1996, tedy před čtrnácti lety, na Evropském fóru v rakouském Alpbachu (a o měsíc později ve washingtonském American Enterprise

Institute). Tento projev byl přetisknut v mé, již citované knize (str. 93–99).

„Evropská měnová unie je zřetelně politický, a proto nikoli čistě ekonomický projekt.“

Mou tehdejší výchozí tezí bylo, že „Evropská měnová unie je zřetelně politický, a proto nikoli čistě ekonomický projekt“. Přidal jsem k tomu – podle mého názoru důležitou – poznámku, že je „více politickým cílem politiků než politickým cílem občanů jednotlivých evropských zemí“. I dnes jsem přesvědčen o tom, že to je nikoli zanedbatelný rozdíl, který však bývá málo zdůrazňován. Právě o tom je totiž onen demokratický deficit v EU. Právě proto v řadě zemí nikdy nebylo na téma eura povoleno uspořádat referendum. A kde uspořádáno bylo, tam bylo euro většinou odmítnuto. V říjnu 2000 jsem uveřejnil v Denících Bohemia článek s názvem „Dánské referendum řeklo euru NE!“, kde jsem se zamýšlel nad tím, proč euro odmítli právě Dánové, kteří nejsou žádnými euroskeptiky. Odpověď je jasná: není to o skepticizmu nebo optimismu, je to o analýze nákladů a výnosů.

Ve svém vystoupení v roce 1996 jsem také řekl, že je „problém evropské měnové unifikace – právě díky tomu, že se jedná převážně o projekt politický – trivializován, že jsou přeceňovány její nesporné (a nikým nezpochybnované) výhody, ale že jsou podceňovány nebo zcela opomíjeny i její stejně nesporné nevýhody“. Vzpomínal jsem při tom na komunistický systém, „jehož základní strukturální charakteristikou nebylo ani centrální plánování, ani

státní vlastnictví, ani vedoucí úloha komunistické strany, ale *priorita politiky před ekonomikou, resp. neskromná a nepokorná idea, že je možné, aby politika diktovala ekonomiku*“. Po čtrnácti letech vidíme, že se tento diktát politiky nad ekonomikou Evropě nevyplatil.

Heterogenita Evropy

Mluvil jsem tehdy i o tom, že Evropská měnová zóna není díky heterogenitě dnešní Evropy „optimální měnovou oblastí“, zamýšlel jsem se nad tím, kde vznikla tato heterogenita a řekl jsem i to, že jednou z jejích příčin jsou „odlišné národní sklony, tradice, zvyklosti, které lze jen těžko měnit vzhledem k jejich dlouhodobé historické zakotvenosti, resp. jejichž změna není v krátkém ani středním období proveditelná“. Odvážil jsem se předpovídat, že „odlišnosti mezi jednotlivými zeměmi budou nutně zdrojem budoucích konfliktů“. Nijak se neraduju z toho, že jsem měl pravdu.

Připravovaný vznik Evropské měnové unie jsem považoval „za největší poválečnou evropskou změnu“ a dodal jsem – necelých sedm let po pádu komunismu – „kolaps komunismu ve východní části Evropy nevyjímaje“. V roce 1996 byl pád komunismu ještě velmi čerstvou událostí, tehdy se ten můj výrok zdál asi poněkud nadnesený, ale dnes – po více než dvaceti letech – se mi zdá, že byl oprávněný.

Evropská měnová zóna není díky heterogenitě dnešní Evropy „optimální měnovou oblastí“.

Uvádím tyto citáty nikoli jako nové průlomové myšlenky, ale jako potvrzení toho, že jsme toto všechno – alespoň někteří – věděli už pár let před tím, než bylo euro zavedeno. To je pro historickou pravdu nezbytné připomenout. Věřím, že pro čtenáře bude celý tento sborník přínosem.

NOVINKA

CEP nabízí knížku „Autoři CEPu o euru“, do níž přispěli Václav Klaus, Miroslav Singer, Mojmir Hampl, Vladimír Tomšík, Jirí Weigl, Stanislava Janáčková, Petr Mach, Jan Skopeček, Wilhelm Hankel a Richard Ebeling. Předmluvu napsal prezident Václav Klaus. Úvod napsal editor Martin Slaný. Knižka by neměla chybět v knihovně žádného ekonomů zajímajícího se o krizi eurozóny. 135 stran.

objednávky na www.cep.cz

* Předmluva ke knize „Autoři CEPu o euru“: Praha, Centrum pro ekonomiku a politiku 2010, s. 7–9.

O falešném chápání lidských práv

Bronisław Wildstein
novinář, bývalý ředitel Polské televize

Lidská práva bývají kriticky označována za „světské náboženství moderní doby“. A je pravda, že se lidská práva stala fundamentální součástí současného právního systému. Jejich kariéra se datuje od druhé světové války a Všeobecné deklarace lidských práv, kterou přijala OSN v roce 1948. Dalšího impulzu se jim dostalo ve druhé polovině sedmdesátých let, kdy Spojené státy vystoupily jako jejich zastávce a ochránce v boji s totalitními komunistickými systémy.

Opozice v těchto zemích se rovněž dovolávala lidských práv, takže se pád komunismu jevil jako jejich konečný a neoddiskutovatelný triumf.

Avšak tento úspěch, jak tomu vždycky bývá, v sobě obsahoval zárodky problémů, které se nyní projeví v plném lesku. Problémy způsobilo rozšíření těchto základních práv pod heslem jejich tvořivého vývoje. Tato bezstarostná aktivita vede k vyvrácení samotného základu přirozených práv, jak byla dříve nazývána lidská práva, a k popření jejich elementární myšlenky. V důsledku toho začíná mnoho kritiků odmítat lidská práva jako celek.

Můžeme však tato práva zcela popřít, aniž bychom tím zároveň nedospěli ke zpochybnění veškerých norem právního řádu neboli ke krajní verzi právního pozi-

tivismu? Není spíše namístě chránit tuto myšlenku před experimenty, jejichž objektem se v dnešní době stává a jež vedly ke zmatku, kterého jsme dnes svědky?

Kde se vzala lidská práva?

Poprvé se termín „lidská práva“ objevil v roce 1776 ve *Virginia Bill of Rights (Právní kodex státu Virginia)*. Jednoduše navazoval na práva přirozená, o nichž století předtím psal John Locke. Vyplynuly z představy o pořádku světa a o přirozeném právu – v němž má svůj podíl také lidská přirozenost – které jej řídí. V křesťanství toto přesvědčení vyplývalo z uznání, že „člověk byl stvořen k Božímu obrazu a podobě“ a má svoji nezczitelnou důstojnost. Nikdo nemá právo člověka zbavovat této Bohem udělené důstojnosti, ani nároků a práv, z nichž tato důstojnost vyplývá.

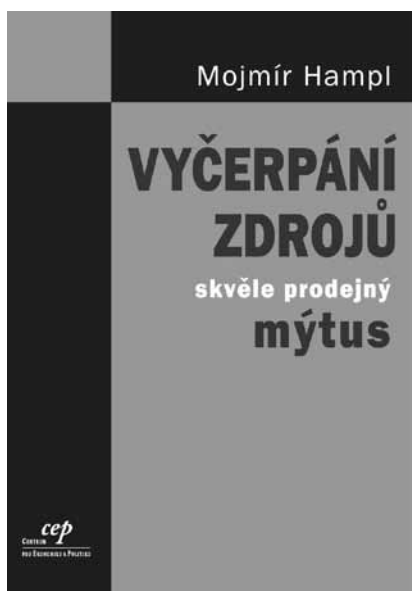
Tvůrcům americké ústavy se tato práva jevila natolik sa-

mozřejmě, že ani nepovažovali za nutné se o nich zmiňovat. Existovala tři fundamentální práva: právo na život, právo na svobodu, právo shromažďovat statky, neboli hledat štěstí. Tato práva vytyčují hranice lidské autonomie. Ten, kdo porušuje lidská práva, se sám vylučuje z jejich závaznosti a vystavuje se trestu spočívajícím v jejich odnětí: odnětí vlastnictví, odnětí svobody, a v mimořádných případech – zbavení života.

Tato práva tvoří minimální podmínky existence a rozvoje člověka. Bez nich si nelze představit uskutečnění jakékoli hodnoty. A přesto i ona byla v průběhu nejnovějších dějin zpochybněna.

Kolektivistické ideologie (různé formy socialismu, klasický anarchismus, marxismus) zpochybnily existenci lidské přirozenosti. Člověk měl být zcela determinován společenskými podmínkami a „přirozená práva“

NABÍZÍME

CEP nabízí studii „Vyčerpání zdrojů – skvěle prodejny mýtus“ z pera známého českého ekonomu **Mojmíra Hampla**. Knížka se zabývá vztahem ekonomie a přírodních zdrojů, zkoumá skeptické názory o vyčerpání zdrojů a dokazuje jejich mylnost. Na konceptu „prověřených zásob“ a podceňování růstu poznání Hampl ukazuje, proč vyčerpání nemusí děsit. K publikaci napsal předmluvu **Václav Klaus**.

Cena: 100 Kč, 68 stran.

objednávky na www.cep.in.cz, tel. 222 814 666, e-mail: cep@cep.in.cz

CEP nabízí sborník č. 84/2010 „Vznik EFTA – padesát let poté“, do něhož přispěli **Hynek Fajmon, Pavel Hnát, Petr Adrián, Petr Mach, Victoria Curzon Price, Jan Skopeček, Jens Eikaas, Martin Erva, Tomáš Munzi a Lukáš Kovanda**. V příloze je smlouva o založení Evropského sdružení volného obchodu. Editorem sborníku je **Marek Loužek**. Předmluvu napsal prezident **Václav Klaus**.

Cena: 70 Kč, 165 stran.

představovala v tomto pojetí „buržoazní“ mystifikaci. Individuální svoboda měla být podle něj iluzí a soukromé vlastnictví zdrojem depri-
vace člověka.

Avšak všechny pokusy uskutečnit utopii, které měly formovat nového člověka v novém krásném světě, vyvrcholily krutě názornými katastrofami. Lidská přirozenost vyžadovala úctu, a tím pádem i práva, která měla stát na její stráž. Problém spočívá v tom, že lidská práva byla kontaminována duchem utopie a sociálního inženýrství.

Troji generace práv

Všeobecná deklarace lidských práv OSN obsahuje třicet článků. Prvních dvacet lze chápat jako rozpis fundamentálních práv a nároků člověka do konkrétních právních norem. Jednadvacátý článek je manifestem občanských práv. Definuje rámec demokratického systému. Potom začínají orgie všech možných nároků. Dozvídáme se o ekonomických, sociálních a kulturních právech. O právu na práci a právu na odpovídající životní úroveň. O právu na výchovu a na „ochranu před nezaměstnaností“. O právu na odpočinek a placenou do-

volenou. O právu na životní úroveň, která by zajistila... atd.

Deklarace OSN není pocho-
pitelně zákonem, ale pouze souhrnem směrnic, na jejichž základě mají být definovány zákony státu. Ale už v této podobě vzbuzují řadu pochybností.

Deklarace OSN tvořila podstatnou součást tendencí k rozšiřování a podrobnému upřesňování dalších nároků, oděných v ušlechtilém hávu lidských práv. Objevily se tzv. tři generace těchto práv. První tvoří tradiční práva člověka a občana chápané v demokratickém duchu. Druhou generaci představují sociálně-ekonomické nároky týkající se práce, lékařské péče, odpovídající životní úrovně atd. Třetí generaci tvoří práva kolektivní. Práva národů na sebeurčení, na rozvíjení vlastní kultury, na ochranu široce chápaného prostředí nebo hospodářského rozvoje.

Kolektivní práva

Zmíněná kolektivní práva vyplývají z prostého poznání, že člověk není bytostí existující nezávisle a izolovaně. Nicméně závěry vyvozené z této premisy a přenesené do roviny práva se jeví přinejmenším jako pochybné.

Nesouhlas vyvolává snaha chápat podle stejného principu lidský subjekt i historicky ustanovenou a obvykle arbitrárně definovanou lidskou kolektivitu. Buď lze práva kolektivity vyvodit ze základních práv člověka a potom jsou zbytečná, anebo se stanou pochybnými a často se dostávají do jednoznačného rozporu se základními lidskými právy.

Výjimku mezi všemi požadovanými kolektivními právy tvoří podle všeho právo národa na sebeurčení, jež je také nejsamozřejmější. Teoreticky je lze chápat jako součást občanských práv. Společensví lidí, kteří společně žijí na určitém území, má právo vytvořit vlastní stát. Avšak podobná situace může vyvolávat různé konflikty. Lze se shodnout na tom, že tradiční základní lidská práva vyvolávají národnostní napětí. Ponechávají člověku možnost volby kultury (pokud s nimi nepřichází do konfliktu), jazyka nebo národnosti. Činí-li si však na určité teritorium nárok různé národnostní skupiny a vstupují-li dodatečně do hry historické konflikty a kulturní animozity, nelze nic řešit prostým uplatněním jakéhokoli

práva a celá záležitost se stává doménou politiky.

V ostatních případech vytvářejí kolektivní právní nároky ještě dvojznačnější situace a mnohdy vedou k omezení lidských práv. Všimněme si podrobněji velice módní koncepce multikulturality.

Principem tradičních lidských práv je přesvědčení, že člověk je ve své podstatě identický a že má stejnou přirozenost, což platí i pro jeho fundamentální dimenzi. Lidé mají být nezávisle na svých schopnostech a dovednostech, své rasové a etnické příslušnosti nebo svém společenském postavení chápáni stejně. Z tohoto přesvědčení vyplývá fundamentální rovnost všech lidí před zákonem – a zde by také měla rovnost končit.

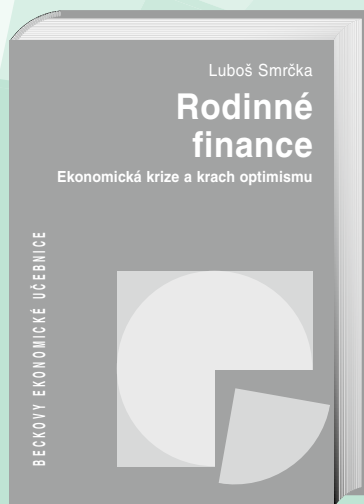
Naproti tomu koncepce multikulturality odvozená z myšlenky kolektivních práv vede k chápání člověka především jako představitele určitého společenství. Co se má dít, jestliže se kultura, jakou například reprezentují muslimští imigranti, dostane do rozporu s lidskými právy? Když v souladu se zákonem šaríji pro ně neexistuje rovnost mezi ženami a muži

LUBOŠ SMRČKA

Rodinné finance

Ekonomická krize a krach optimismu

Vázané, obj. č. EU 51
ISBN 978-80-7400-199-4

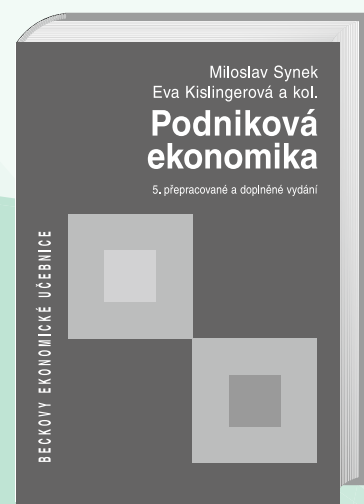

MILOSLAV SYNEK, EVA KISLINGEROVÁ A KOL.

Podniková ekonomika

5. přepracované a doplněné vydání

Vázané, obj. č. EU 48
ISBN 978-80-7400-336-3

Publikace lze objednat
s 5% slevou v e-shopu na adrese
www.beck.cz
nebo písemně na adrese:
Nakladatelství C. H. Beck
Řeznická 17, 110 00 Praha 1
tel.: 225 993 959, fax: 225 993 920
e-mail: beck@beck.cz

a když se odpadnutí od islámu trestá smrtí? Co se stane, jestliže kultura imigrantů zpochybňuje myšlenky, jimiž se řídí stát, v němž se imigranti chtějí usídlit? Proč stát a tudíž i občané mají podporovat nebo přinejmenším tolerovat kulturní iniciativy, které narušují principy fungování tohoto státu?

Rovnost před zákonem neukládá – vyjma rovnosti zacházení – žádné doplňující závazky na justici a na stát. Kolektivní požadavky a jejich uzákonění vyžaduje použití sociálního inženýrství. V zájmu překonání tradičních nerovností (rasy, pohlaví, národnosti) bývá uplatňován systém kvót, který má dříve upozaďovaným skupinám dát možnost dosáhnout určitého postavení, přijetí na studia atd. Lidské osoby začínají být chápány především jako představitelé svého pohlaví, rasy nebo národnosti. V zájmu překonání nerovnosti se zákonodárce začíná dovolávat nerovnosti.

Lze se shodnout na tom, že existují situace, kdy činnosti ve stylu afirmativní akce v USA (zajišťující rasovým menšinám určitý počet míst počínaje umístěním na studiích) mohou mít svůj dobrý důvod, ale je třeba si uvědomit, že jde o formu rasismu, jež zůstává v rozporu se základní právní normou, i když může být dočasně nástrojem politiky.

Sociální nároky

Sociálně-ekonomické zákony jsou odůvodňovány tím, že se člověk nemůže těšit ze života a být skutečně svobodný, pokud nemá zajištěnou odpovídající úroveň ve smyslu materiálního blahobytu a společenského zabezpečení. S tím lze do určité míry i souhlasit. Přenesení tohoto rozumování do právní roviny však může přinést katastrofální důsledky.

Zásadně totiž mění způsob uvažování o lidských právech. Tato práva měla člověka chránit před svévolí jiných a před despotismem vlády. Jejich výkon je spojen pouze se zdravotním se určitých aktivit, kroků. Nevyvolává žádné vedlejší následky nebo konflikty.

Něčím radikálně odlišným je právě ono právo „na“, které vyplývá z ekonomických požadavků. Takové nároky ukládají závazky jiným lidem, v tomto případě institucím.

Právo na život, na svobodu, na vlastnictví je evidentní a do určitého stupně (s různými omezeními) funguje ve všech kulturách. Právo na péči a odpovídající materiální úroveň je mimořádně arbitrární. Jaká životní úroveň je odpovídající, jakému druhu obživy odpovídá, jaké úrovni bydlení? Co znamená právo na práci? Jaké vzdělání musí být každému zajištěno, jaká úroveň lékařské péče?

Uskutečňování těchto požadavků neúměrně rozšiřuje rozsah působnosti a možnosti moci, a působí tedy proti elementární funkci práv člověka. K tomu, aby zajistil naplnění těchto požadavků, které budou uznány za práva, musí stát přistoupit k dalekosáhlému přerozdělování. Musí jedněm brát, aby mohl druhým dávat. Musí mít rozsáhlé poznatky jak o těch, jimž chce vzít, tak o těch, jimž chce dát – musí přece vědět, jestli je jejich status opravňuje k pobírání dávek. Jestliže bude vláda oprávněna provádět dalekosáhlou kontrolu občanů a arbitrárně intervenovat, bude se muset v hluboké míře dotýkat jejich svobody a vlastnictví.

Uznání sociálně-ekonomických práv zásadně změnil přístup ke vztahu jednotlivce-vláda. Fundamentálním způsobem se změnil přístup k lidské osobě. Představa člověka-subjektu, jenž v souladu se svou důstojností odpovídá za to, jak dokáže naložit se svou přirozenou svobodou, je postupně nahrazována koncepcí člověka-objektu společenských podmínek, který musí být předmětem vládní kurately.

Lidská práva a morálka

Stoupenci eskalace lidských práv často tvrdí, že jejich rozšiřování je důkazem pokročilosti práva a morálky. Je však třeba se obávat, že podobný vývoj povede zřejmě k tomu, že bude právo zbaveno pevných základů, což záro-

veň způsobí erozi morálky ve veřejném životě.

Právo na život ukládalo jiným závazek nedopouštět se zabíjení člověka. Dnes však probíhá diskuse nad otázkou: Nakolik právo na život ukládá povinnost zabránit zabití člověka a v širším smyslu zabránit jeho násilné smrti? Je nutné si uvědomit odlišnost těchto povinností. Něco jiného je negativní podmínka – zákaz zabíjení, a něčím jiným je požadavek pozitivních skutků na obranu lidské osoby. Shodneme se na tom, že morálka člověku ukládá požadavky tohoto typu, ale je velmi těžké je právně kodifikovat. Jak dalece je člověk povinen obětovat sama sebe v obraně života druhého člověka, v jaké míře je povinen riskovat atd.

Něčím úplně odlišným je ukládat státu, aby blahobyt a péči zajistil každému občanu osobně. Vytváří se přesvědčení, že morální povinnosti převzal stát a že běžní občané jsou od nich osvobozeni. A tak se stále v menší míře cítíme odpovědní za členy vlastní rodiny, kteří potřebují pomoc: považujeme za přirozené, že má o ně pečovat stát.

Vzít v úvahu odlišnost

Tyto dva zmíněné typy práv jsou spolu vzájemně propojeny. Práva občanská jsou právo volební a právo vykonávat veřejné funkce. V jedenadvacátém článku Všeobecné deklarace OSN je formulována zásada, že vláda vychází z vůle lidu a že se tato vůle naplňuje v pravidelných, všeobecných a tajných volbách. Tyto relativně přesné podmínky ukazují, jak zásadně se liší lidská práva od práv občanských. Nejde o zlehčování významu ani o snižování hodnoty těch druhých. Jde o uvědomění si jejich odlišnosti. Práva člověka vymezují hranice jeho autonomie, občanská práva definují způsob vytváření institucí, při němž vstupují do hry odlišná zřízení a konfliktní hodnoty. V našem kulturním okruhu panuje shoda, pokud jde o to, jak má vypadat demokratické zřízení, ale v odlišných kulturách se demokracie může stát svou vlastní parodií.

Naproti tomu lidská práva jsou – nezávisle na okolnostech – fundamentální zárukou obrany autonomie a důstojnosti osoby před mocenskou svévolí a před tyraníí kolektivity. I v demokratickém zřízení mají být lidská práva bariérou chránící lidskou osobu před případnými excesy moci disponující mandátem suverénního lidu. Ústavy, které fungují v demokratických zemích, obsahují zákony, které definují autonomii člověka a které ani legitimní vláda nesmí porušovat. Bohužel se v ústavách čím dál tím častěji objevují neustále se rozrůstající práva sociální.

Kulturní imperialismus nebo zákon minima

Nejčastěji se dnes lidským právům vytýká, že představují jen partikulární emanaci kultury Západu. Vnucování lidských práv jiným pod záminkou jejich univerzálnosti je údajně projevem západního imperialismu. Argumentem proti tomuto tvrzení je uznání, že člověk, jakkoli je utvářen kulturou, není bezvýhradně plastický a determinovaný. Existuje základní dimenze lidské existence, která umožňuje předpokládat identitu člověka nezávisle na všech jeho rozdílnostech, včetně těch kulturních. Jinak by se nedalo hovořit o člověku. Existuje proto něco, co lze označit jako lidskou přirozenost. Existují rovněž základní morální principy, které zacházení s člověkem regulují. Právě ony jsou vyjádřeny v lidských právech.

Rubem všeobecnosti těchto práv je však jejich omezení. Rozšiřování oslabuje jejich jednoznačnost a vede k navyšování míry libovolnosti a nejistoty. V zájmu obrany univerzalizmu je třeba vrátit se k pramenům.

Text byl poprvé publikován v deníku Rzeczpospolita, 5. 10. 2002. Český překlad vyšel v antologii Ruczaj, M. – Szymanowski, M. (eds.): Právým okem. Antologie současného polského politického myšlení. Praha, CDK 2010, s. 163–170. Z polštiny přeložil Josef Mlejnek.

Unie v pasti vlastní unifikace

Petr Havel
agrární analytik

Ačkoli jsou ekonomické problémy Řecka a s nimi spojené problémy eurozóny obecně vnímány jako velký problém EU, který ale bude překonán a jinak lze „jet dál, močalem temným kolem bílých skal“, nastiňuje mnohem hlubší rozpory, tikající v integrující se Evropě jako série časovaných bomb. Zcela logických v případě, že společenství evropských států je od sebe efektivitou ekonomiky, ale také morálně a právně vzdáleno více, než jsme si ochotni přiznat. Jedním z mnoha rozdílů, a i to ukázal řecký příklad, je také míra zatajování pravého stavu věcí, například veřejných financí. Také ale například míra rezerv a protekcionismu, zejména v oblasti, na kterou jsou některé země velmi citlivé – v zemědělství.

Rozdíly v efektivitě

Právě v oblasti zemědělství jsou přitom rozdíly v efektivitě nebo například v některých nákladech na zemědělskou výrobu mezi státy EU nejen v řádu desítek procent, ale doslova v mnohonásobcích. Tyto rezervy řada zemí, i díky obavám z agresivity místních agrární lobby, vůbec nesdílují svým občanům, mezi nimi i ČR. Přestože srovnávací data jsou známa, a zcela jednoznačně z nich vyplývá, že takzvaná Společná zemědělská politika (SZP) nejenže vůbec společná, ale dokonce ani být společná nemůže. Mnoho zemí zaostává zejména v efektivitě, a pokud si to její reprezentace nepřiznají, udržují tím vlastní podnikatele v nemotivačním stadiu něco změnit. Jediné, co se pak změnit opravdu požaduje, je míra dotací. Například na stejnou absolutní výši pro všechny zemědělece v EU na každý srovnatelný (třeba zemědělské půdy) hektar obdělávané země.

Unifikovat dotace bude ale velmi obtížné. Poněkud vhodnější sousloví pro možné řešení jsou přitom „spravedlivé dotace“, rozhodně lepší než „stejně“ dotace“. Problém je ale v tom, v čem má spočívat ona spravedlnost. Protože v jednotné, unifikované platbě zřejmě spravedlnost nebude. Ono to totiž nejde. Demonstrovat je to možné na mnoha příkladech, zůstaňme ale u dvou, docela do očí bijících, nepřiliš známých, ale přesto ilustrativních příkladech obrovských rozdílů ekonomických vstupů a výstupů ze zemědělství v jednotlivých zemích.

Začněme výstupy, tedy tvorbou přidané hodnoty v jednotlivých zemích v eurech na hektar. Ta je v ČR bez dotací 49 eur, po Irsku druhá nejnižší v EU, přičemž na Slovensku je to 182 eur, v Maďarsku 211 eur a v Polsku 272 eur, ale ve většině zemí staré patnáctky kolem 500 eur a v Nizozemí 3 302 eur na hektar. S dotacemi činí pak přidaná hodnota v ČR v průměru 206 eur na hektar, na Slovensku 306, Maďarsku 350, v Polsku 389, ve starých zemích v průměru 700 až 800 eur a v Nizozemí 3 752 eur. A to je před Nizozemím ještě v obou kategoriích naštěstí nepatrná Malta, vždy nad hranicí 5 500 eur. Z uvedených čísel mimo jiné vyplývá míra závislosti zemědělců na dotacích. Zatímco pro Nizozemí představují podpory v zásadě marginální položku v celkové přidané hodnotě téměř 4 000 eur na hektar, v ČR tvoří podpory tři čtvrtiny vytvořené přidané hodnoty – bez podpor by naši zemědělci velmi brzy zkrachovali.

„Spravedlivé“ dotace

Jako příklad zcela rozdílných vstupů může naopak sloužit nájemné. To je v ČR, abychom opět zůstali u nás,

v porovnání s řadou zemí až pětinašobně nižší. Například v Rakousku platí zemědělci za pronájem půdy o 287 % více, ve Francii o 356 %, v Dánsku o 380 %, v Německu o 400 %, v Itálii o 488 % a v Nizozemí o 555 % vyšší nájemné než v ČR. V některých členských zemích je výše nájemného dokonce vyšší, než jsou přímé platby na hektar, u nás ale tvoří pouze 13 % z přímých dotací. Nižší nájemné platí kromě ČR v rámci EU v porovnání s výší dotací již jen zemědělci na Slovensku, a to zhruba 10 %.

Vymyslet za této situace spravedlivé dotace bude jistě oříšek, ať již budou směřovány na jakékoli, i bohubilé (veřejné) účely. Je totiž evidentní, že stejná suma bude mít v každé zemi naprosto jinou váhu. Když ale naopak suma stejná nebude, budou to minimálně nově členské země považovat za křivdu. Z této pasti tak není úniku. Připustíme ale, že minimálně na nějaké účely zemědělci v EU stejnou sumu dostanou, rozhodně se o takových možnostech diskutuje. Výsledná unifikovaná platba pak bude leccíms, ale jistě ne univerzálně stejnou mírou podpory. Což je zvláště pikantní zejména v zemědělství honosícím se názvem společné politiky. Má ovšem taková unifikace za naprosto odlišných podmínek zemědělství (v případě Řecka odlišného výkonu ekonomiky) vůbec smysl?

Ničení

konkurenceschopnosti

Past unifikace a jistý rozkladný prvek současné unifikované politiky EU lze v poslední době sledovat ještě na potravinářství. Spotřebitelé jsou stále více znechuceni potravinářskými „eurovýrobky“ (pro ČR je typické zejména negativní vnímání stejně chutnajících, vypadajících a nepěnicích europiv) jako plodu integrujících se, koncentrujících se a identitu smazávajících průmyslových výrobců. Označování produktů sloganem „vyrobno v EU“ pak našince spíše štve, než aby jej poupoželo k evropanství.

Potravinářští spasitelé lidstva navíc vymýšlejí v evropských institucích stále nová a nová povinná značení potravin, jejichž jediným výsledkem je, jak prokázal mezinárodní průzkum v rámci EU, že zákazníci údajům nerozumí a raději je ani nečtou. Nové unifikované údaje a předpisy ničí konkurenceschopnost výrobců i zemědělců. Hlavně ale otravují lidi a populistickým politikům poskytují alibi pro často zaslouženou, ale někdy i nezaslouženou kritiku Bruselu. V množství předpisů je přitom obtížné identifikovat, za co může formulace původem z EU a co k tomu dotvořil kreativní národní úředník.

To vše nemůže trvat donekonečna, byť, jak známo, kapři si sami rybník nevypustí. Jakékoli řešení bude totiž zcela jistě působit rozkladně a první signály týkající se budoucnosti zemědělství už přicházejí. Pravda, zemědělců je v EU jen pár procent, takže na zásadní revize míry unifikovatelnosti teoreticky marginální skupina lidí. Jenže po vyprodukované zemědělské surovině následuje výroba potravin, které konzumují všichni – a Brusel tak může mít proti sobě masu z nejmasivnějších – své spotřebitele.

Nic nepomůže (nebo zatím příliš nepomáhá) ani apel na vyšší kvalitu potravin původem z EU za situace, kdy přibývá zmíněných eurovýrobků, ale kdy také rostou dovozy potravin z mimoevropských teritorií. Možná nevyroběných s tak dojemnou péčí o chřástaly, ale levněji. Je mi samozřejmě líto chřástalů, ale většinou, i poučených evropských spotřebitelů, to asi bude při pohledu do peněženky jedno.

Tak či tak se zdá, že EU nemusí až tak ničit či reformovat problémy eurozóny, ale naopak míra, struktura a objem zemědělského penězovodu, představující v současné době a podle předpokladů i po roce 2013 největší bruselské výdaje do nějakého resortu. Jestli to nakonec nebude právě proto. ■

František Hrubín – sto let od narození

Libuše Benešová
ředitelka archivu Pražského hradu
a bývalá starostka Lešan

František Hrubín, básník vpravdě národní, jehož poezie téměř zlidověla a z níž každý Čech umí odříkat alespoň kousek, se do dějin české literatury zapsal jako výjimečný lyrik, dramatik a překladatel poezie. Na Hrubínově dětské poezii vyrostly všechny generace od padesátých let dvacátého století.

Plodný život

František Hrubín se narodil 17. září 1910 v Praze jako nejstarší dítě rodáků ze dvou sousedních obcí Lešan a Břežan v Dolním Posázaví. Poté, co jeho otec, povoláním stavitel, narukoval do první světové války, vrátila se matka i s dětmi v roce 1914 do rodného domu v Lešanech, kde žili až do doby Františkova nástupu na gymnázium v roce 1922. V Lešanech také František chodil do obecné školy.

V Praze vystřídal kvůli špatnému prospěchu a kázni několik gymnázií, jeho profesorka češtiny na gymnáziu v Libni, kde v roce 1932 ve věku 22 let maturoval, ho představila jako básnický talent Františku Halasovi. Pro Hrubína se toto setkání dne 26. října 1930 stalo událostí života, na kterou nejednou ve své korespondenci vzpomínal jakoby na den svého druhého narození. Halas ho uvedl do společnosti moderních českých básníků, stal se jeho rádcem a stál i za jeho básnickým debutem.

Po krátkém studiu abiturientského kursu obchodní akademie se nechal v říjnu 1932 zapsat na práva, ale téhož roku přešel pod vlivem svého básnického přítele Josefa Strnadela na studium literatury na filozofické fakultě, které však rovněž brzy opustil. V roce 1934 nastoupil do katalogizačního oddělení Ústřední knihovny hl. m.

Prahy, kde poznal řadu celoživotných přátel i svou budoucí ženu Jarmilu.

V roce 1939 se oženil, dcera Jitka provdaná Minaříková (nar. 1940) působí jako překladatelka z angličtiny a italštiny, syn Vít (1945–1995) byl filmovým a televizním režisérem, v osmdesátých letech odešel do zahraničí. Je autorem několika televizních filmů, jeho nejnámějším dílem je filmové zpracování známého příběhu o prodeji Karlštejna „Velká sázka o malé pivo“ (1981), psal také písňové texty pro zpěváky Pavla Bobka a Michala Tučného. Divadlo Semafor v současnosti uvádí představení „Pension Rosamunda“ na základě nerealizovaného filmového scénáře vzniklého v osmdesátých letech ve spolupráci s Jiřím Suchým.

*František Hrubín byl
výjimečný lyrik, dramatik
a překladatel poezie.*

V roce 1945 František Hrubín krátce působil jako úředník ministerstva informací, od roku 1946 se věnoval pouze své spisovatelské profesi a práci ve smluvním poměru pro různá nakladatelství a redakce. Stál za založením dětského časopisu Mateřídouška a revue o dětské literatuře Zlatý máj.

Plachý člověk

František Hrubín byl tichý, plachý člověk. Velmi miloval svou rodinu, nerad od ní odjížděl, rád pobýval doma. Doma pro něj znamenalo v Lešanech, a od padesátých let, kdy nemohl svobodně lešanský rodový dům užívat, protože mu tam místní národní výbor umístil nájemníka, tak v Chlumu u Třeboně, nejprve v nájmu a potom ve vlastním malém domě na náměstí. Oba tyto domy

vlastní Hrubínova rodina i dnes. Třetím významným Hrubínovým místem byly Holešovice, kde bydlel od roku 1945. Všechna tato tři místa se stala inspirací a dějištěm řady jeho děl.

Po roce 1948 patřil František Hrubín k umlčovaným básníkům. V této době se uchýlil k tvorbě pro děti, která mu byla tolerována. K prolomení básnické pauzy došlo v roce relativního politického tání, v roce 1956, kdy uveřejňuje sbírku „Můj zpěv“, věnovanou Františku Halasovi. V témže roce vystupuje na druhém sjezdu Svazu spisovatelů na obranu hanobeného Františka Halase a obuje se řečí, která se stala součástí moderních dějin české literatury, do zrudnosti oficiální kulturní politiky.

Svůj život si ukračoval nejen nesmírnou pracovitostí, ale také silným kouřením a alkoholem. Desetiletí se pokouší nad alkoholem zvítězit, při opakovaných léčeních se sprátelil se zakladatelem české protialkoholní léčby Jaroslavem Skálou, jemuž napsal i předmluvu k jeho knize.

Umírá krátce po své šedesátce 1. března 1971 v nemocnici v Českých Budějovicích po operaci rakoviny. Pohřben byl navzdory svému přání i přání rodiny na Vyšehradském hřbitově. Několik měsíců před smrtí byl na něj vyvíjen nátlak, aby přijal funkci předsedy normalizovaného svazu spisovatelů, což podle svědectví přispělo ke zhoršení jeho zdravotního stavu.

Fenomenální dílo

Dílo Františka Hrubína i je přes nucené odmlky velmi rozsáhlé. Napsal na třicet básnických sbírek, více než čtyřicet knih pro děti, několik divadelních her a prozaických knih, přispíval od roku 1928 do 76 periodik, do některých po několik desetiletí, věnoval se redigování periodik pro děti, přeložil více než třicet básnických sbírek, divadelních her a pohádkových knih, uspořádal desítku výborů z české poezie.

Mezi respektované české básníky se zařadil již svou prvotinou „Zpíváno z dálky“ z roku 1933. Představil se v ní jako vynikající lyrik nadaný výjimečnou zpěvností a působící na čtenáře lehkostí svých veršů. Sbíрка byla velmi pochvalně přijata F. X. Šaldou, který v Hrubínovi rozpoznal výjimečný talent. O druhé sbírce „Krásná po chudobě“ (1935) Šalda napsal, že „Hrubín dovede napsat magické verše zamžené krásy... díky své hůlce kouzelnické, která sluje metafora“.

Za války a těsně v poválečném období vyjadřoval ve své poezii obavy o osud českého národa i celého lidstva. Tato poloha přerodu v nového básníka nové země zůstala v jeho díle epizodou a básník se vrací ke své lyrické, niterné poloze s oslavou projevů života a přírody. Lyrika má v celém jeho díle dominantní postavení vedle rozsáhlých lyrickoepických básní - příběhů. Nejnámější z nich je „Romance pro křídlovku“ z roku 1962 zfilmovaná Otokarem Vávrou a vánoční balada „Lešanské jesličky“ (1970). Rovněž další Hrubínova díla, drama ze současnosti „Srpnová neděle“ a historické drama „Oldřich a Božena“ a próza „Zlatá rejeta“ se ve své filmové podobě dostávají k divákům v pamětnických cyklech.

V tvorbě pro děti promyšleně navázal na tradici lidové slovesnosti, zejména říkadla a pohádky. Říkadla pokládal za ideální básnickou formu pro nejmenší děti. Náměty a obrazy získával ze zkušenosti svého vlastního venkovského dětství a zkušenosti otcovské. S neopakovatelnou lehkostí vytvářel pro děti říkanky, rozpočítadla, žertovné hádanky, písničky a i větší lyrickoepické skladby a pohádky. Známé pohádkové motivy zbásňuje, přetváří a obměňuje. Řada jeho pohádek se stala podkladem pro filmové scénáře. Hrubínovou zásluhou se dětská literatura stala plnohodnotnou součástí umělecké literatury. ■